

Audiatur et altera pars

Ján Mlynárik

Předmluva čtenáři k českému vydání knihy „Němci ven! Die Deutschen raus!-Brněnský pochod smrti 1945“

„A odpust' nám naše viny...“

Laskavý čtenáři, jenž miluješ světlo, pohodu a lidskou toleranci, odhod', prosím, tuto knihu. Přenechej ji pastvě mrchožroutů, živicích se bídou a mrazem. Čtení této knihy věru nikoho nepotěší. Jde o strašlivou bilanci lidského selhání. Došlo k němu ne v době válečného šílenství, ale ve chvílích míru. Ne v rachotu válečných zbraní a vybuchujících gejzírů země, ale za vůně kvetoucích šeráků. Ne v mrazu a plískanici na Škaredou středu, ale na svátek Božího těla. V poslední květnový den léta Páně 1945 z Brna směrem k rakouské hranici vytryskla hučící lidská řeka utrpení, žalu, nejistoty a bolu. „Kdo to sám nepřežil, nedokáže si toto utrpení vůbec představit. Bylo to nejstrašnější procesí Božího těla všech dob,“ vzpomíná jeden z týraných. Ano, „... zvláštní průvod na svátek Božího těla. Ochrnutý židovský chlapec musel s námi. Jako Žid proklet, jako Němec vyhnán – nenávist nezná slitování,“ zaznívá z jiné vzpomínky.

I historikovi se chvěje ruka při psaní těchto řádků. Slyše úlomky osudů, napadají ho příboje otázek, na něž nelze odpovědět. Žár trpkosti pálí historika v prstech, obrazejících stránky těchto nespočetných tragédií. Jaký smysl má vůbec lidské bytí? „Viděla jsem mladou ženu, která nesla v náručí své mrtvé miminko. Prosila mě, abych nic neprozradila, chtěla ho v Rakousku alespoň pohřbít,“ slyšíme vzkaz deportované. Jak zde nalézt světélko naděje, vykresat jiskřičku lidství? „Vedle nás ležela matka s pěti malými dětmi. Jednoho rána byla mrtvá, zemřela hladu. Děti křičely, to nejmenší lezlo po mrtvé. Za námi mrtvá třiaosmdesátiletá žena v krvi a výkalech,“ zní v dalším svědectví. Historika bolí u srdce, když čte: „Před Pohořelicemi jsem viděla stát ženu s malým dítětem. Ještě neumělo chodit. Matka držela plačící dítě a mluvila s mužem s puškou. Ten jí náhle vytrhl dítě z náruče a hodil ho do řeky.“ A ozvěnou mu zaznívá další svědectví: „Miminka brzy ležela v loužích, jenom si tiše kňourala, protože už neměla silu plakat.“

A jako by toho nebylo dost, nahlíží historik do bezedné studny utrpení: „Asi dvacet metrů od nás hlasitá rozepře mezi nějakou ženou a dozorcem. Zazněl výstřel. Když jsem tam přišla, ležela žena na druhé straně silnice. Vedle ní jsem viděla komíhat se malou hlavičku. Slyšela jsem dítě kňourat. Nikdo se neodvážil říct ani slovo.“ Jeho srdce trne nad lidským zmarem: „Viděla jsem ležet na louce mladou ženu, která právě porodila. Křičela, nařikala, ale dostala i s dítětem tolik ran a kopanců, že zůstaly nehnutě ležet.“ Kam se vytratilo teplo lidské přichylnosti? „Ženě vytáhli miminko z kočárku a hodili ho do příkopu.“

Chceš, milý čtenáři, číst další svědectví? Toto furore smrti?

Tak už dost, přikazuje si i historik.

Nabízí se ale otázka, kdo jsou ti, co takto trpce vzpomínají na své vyhnání z města, které spolu vybudovali jejich předkové, v němž po staletí žili, měli tam svůj domov, jehož teplo pociťovali do poslední chvíle? Jsou to vzpomínky žen a starců, tehdy ještě dětí. Vzpomínky žíravé, trvalé, nezapomenutelné – „Bylo mi teprve deset let. Dostala jsem kopanec, který cítím dodnes“ – vzpomínky zaznamenávané po padesáti letech. Je to na asi devadesát svědectví brněnských Němců, které uveřejnili před třemi lety jejich čtyři rodáci, dnes už kmeti ve věku 71-83 let. V době vyhnání jim však bylo 15 až 27 let a měli zřejmě dobrou paměť. Některé vzpomínky (asi desetina) byly zaznamenány už ve druhé polovině 40. let

a publikovány na začátku let 50. Další se shromažďovaly v následujících desetiletích, mnohé jsou z 90. let.

Pro historika jsou vzpomínky narativním pramenem. Nepatří k pramenům prvořadým, avšak nezbytným. Zaznamenaná bolest v době tragédie může být zkreslující, přexponovaná, nicméně má vypovídající hodnotu, která se nezachovala v žádných úředních dokumentech a archivech. Interpretovaná vzpomínka v souvislosti s analýzou jiných pramenů úředních i neúředních (spolkových apod.), kronik, církevních matrik a záznamů pomáhá vytvářet celkový obraz dějinné události. Jestliže hlavním obsahem této knihy jsou vzpomínky, rekonstruuující historicky otřesnou událost zločinu, jsou svědectvím narušeného výkladu historie a svědčí o mnohém selhání historiků, kteří se nezmohli více než za půl století na základě domácích archivů k pravdivému zobrazení brněnského pochodu smrti z konce května 1945. Měli k tomu dost času a prostoru, množství materiálů. Až na pár článků, zejména v moravském historickém tisku, se nezmohli k ucelenému obrazu události, která by se jinak svým významem a dosahem stala vítanou příležitostí k napsání desítek knih. A tak zde přicházejí z druhé – německé strany – jakoby na hlavu postavené dějinné události.

Audiat et altera pars.

Systematické vylíčení tragédie brněnských a moravských Němců tak přichází ze vzpomínek postižených. Domácí historikové musí vyslechnout i tento hlas, akceptovat i tento pramen. Německým (brněnským) autorům se podařilo ovšem najít i dosud neznámé archivní materiály z činnosti Mezinárodního červeného kříže, vídeňské arcidiecézní kanceláře a jiných archivů, které jsou k rekonstrukci historické události nezbytné. Brněnská tragédie z května 1945 je zaznamenaná v mnoha archivech Evropy – její ohlas a dosah byl velmi hluboký. Upozorňuji zvláště na poznámku autorů knihy o nezbytnosti vyexcerpovat moskevské, ale také kyjevské archivy sovětských bezpečnostních služeb KGB a GRU, vojenské archivy Rudé armády a všechny instituty, kde jsou uloženy materiály pocházející z činnosti sovětské státní a vojenské policie, která události spolehlivě monitorovala. Vedle domácích pachatelů se na vyhnání brněnských a moravských Němců aktivně podílela sovětská armáda a všechny její složky. Tato činnost musí být zaznamenaná a archivována a je povinností historiků tyto prameny najít, excerpovat a publikovat.

Vzniká otázka, proč domácí historiografie brněnskou tragédii dosud naprosto ignorovala nebo ji očividně falšovala, zlehčovala a nivelizovala?

Od těchto událostí neuběhly ani tři roky a k moci se dostali na čtyřicet let komunisté, hlavní aktéři, ale zejména realizátoři vyhnání Němců z Československa. Na jejich rukou lpí krev tisíců nevinných povražděných sudetských a karpatských (slovenských) Němců. Svými Rudými gardami (RG), loupežnými a vraždícími komandy, které se vydávaly za partyzánské, vykonali tu nejšpinavější práci při vraždění a vyhánění. K tomuto dílu se přece nikdo rád nehlásí. KSC ovšem vyhnáním Němců přestoupila do služeb českého nacionalismu, ztratila svůj internacionalistický charakter, v podstatě vyhnala i antifašisty – a měla se tedy za co stydět. Vždyť právě sudetští Němci, vedle slovenských Maďarů, byli hlavním motorem při založení KSC a rozhodující dynamickou silou její existence. A najednou zmizeli, ztratili se. Hleďte v sebraných spisech vůdce strany Gottwalda z let 1945-48 slova „německý antifašista“!

A navíc hlavním aktérem a garantem vyhnání v mezinárodních souvislostech byl tehdejší Sovětský svaz a jeho vůdce J. V. Stalin, který vyhnání jako již existující fakt prezentoval v závěru postupimské konference v srpnu 1945. Stalin se rozhodující měrou zasadil o to, aby se další dva členové vítězných mocností podíleli na zločinu, od něhož se pak na různých úrovních distancovali. Poukazem na to, že sověty zaručily na mezinárodní scéně

vyhnání, argumentovali domácí komunisté neustále, což jim pomohlo vydatnou měrou, zejména v českých zemích, vyhrát volby a připravit se k převzetí moci.

To byly hlavní důvody, proč studium vyhnání zůstávalo za komunistické diktatury pro historiky tabuizováno. Vše se odbylo jediným odstavcem v učebnicích, ale i vědeckých syntézách: za svoji podporu německému nacismu byli rozhodnutím postupimské konference po právu z Československa vyhnáni.

O spravedlnosti a oprávněnosti vyhnání komunističtí dějepřevci nepochybovali. Jejich vůdčí představitel po mnoha letech připustil, že šlo o „tragickou nevyhnutelnost“, tedy nutnost, ať se jí dávají přívlastky ledajaké. Toto stanovisko dodnes zastává velká část české smíšené komise historiků.

A jsou to také čeští komunisté, kteří po svém krachu v roce 1989 zaujímali vždy nejtvrdíší postoj proti Němcům, v tom smyslu psalo Rudé právo, později Právo a jiné jejich tiskoviny. Odtud dodnes zaznívají nejsilnější hlasy proti usmíření s vyhnanci, proti spravedlivé a konejšivé omluvě za zločiny, které se staly za panování jejich bolševických předchůdců. Jestliže v něm udržují kontinuitu se zločineckou organizací, za niž byla KSČ právem prohlášena, tak je to právě v sudetoněmecké otázce a vztahu k Němcům. Distancovali se od vraždící KSČ ve věci domácích obětí, nikdy však nepřipustili a nezpochybnili zločiny, jichž se dopustila vraždami sudetských Němců. A přitom tyto pohrobky bolševismu volí 20 % české populace.

Hlavním zdrojem takového šovinismu nejsou ovšem čeští komunisté, ale praví čeští vlastenci, hlásící se k hlavnímu iniciátoru vyhnání, k prezidentovi ČSR dr. Edvardu Benešovi. Byli to muži z Benešova okolí, národní socialisté, kteří v domácím odboji, ale zejména v zahraničí zplodili a vytáhli na světlo otázku vyhnání Němců z ČSR. Beneš se svým mnichovským komplexem a mocenskou megalomanií byl neúnavným propagátorem myšlenky vyhnání Němců z ČSR. Když západní mocnosti váhaly, obrátil se na Stalina a v prosinci 1943 s ním uzavřel pakt o vyhnání. Slíbil mu za to Podkarpatskou Rus a socializaci Československa. V jednání s Molotovem říká:

„Jestliže nám pomůžete vyhnat naše Němce, jejich majetek bude základem socializace (nacionalizace) Československa.“ A zde je pupeční šňůra tragédie sudetských Němců, ale nakonec i všech obyvatel ČSR. Beneš, aby zrealizoval své genocidní plány, zaprodal Stalinovi osud republiky a jejích občanů. Přesně v duchu zásady něco za něco. Měl to snad moskevský diktátor odmítnout? Samozřejmě, že to přijal radostí. Po krachu demokracie v ČSR Beneš řekl, že ho obelhal. Neobelhal, pouze si vybral podíl na loupeži – získal území ČSR, a navíc bohatou a průmyslovou zemi (gubernii) v centru Evropy. To byl hlavní mezinárodní dopad zločinu vyhnání Němců pro Československo. Autoři předložené knihy na to ostatně poukazují.

Anglie a USA sice formálně slibovaly podpořit myšlenku vysídlení, ale v jejich představách o násilné deportaci tisíců a miliónů lidí vznikaly pochybnosti. Věděly, že jde o riziko spojené s masovým porušováním lidských práv na domov a vlast. Když si Beneš zajistil plnou podporu v Moskvě, musel vymyslet strategii, jak váhající mocnosti donutit ke schválení svých genocidních plánů. Jako vynikající stratég zločinného plánu sáhl ke starému diplomatickému prostředku: fait accompli. Postavit mocnosti vítězná koalice před hotovou věc! Pomineme, co v těchto plánech vyhnání znamenala heydrichiáda, kterou podnítil navzdory silným protestům domácího odboje. Pak už bylo na jeho stoupcích vyzývat občany protektorátu, aby se připravili na zúčtování s Němci. „Vyžeňte a pobijte jich hned po ukončení války co nejvíce,“ hlásal Benešův tajemník, posleze ministr spravedlnosti Prokop Drtina. V polovině května 1945 – ještě před brněnskou tragédií – vyzýval v pražské Lucerně: „Začneme s vyháněním Němců hned, použijeme všechny prostředky, před ničím nezaváhejme!“ Byla to řeč odpovědného státníka, nebo plány

vůdce lupičské bandy? Jiný generál oznamoval ještě z Londýna: „Až přijde den, pak zvolá celý národ... bijte je, zabijte je, nešetřete nikoho!“

A co Beneš? Právě on pronesl 12. května 1945, necelé tři týdny před tragédií brněnských Němců na půdě brněnské radnice osudná slova: „Můj program je, a já to netajím, že otázku německou musíme v republice vylikvidovat“ (na balkóně radnice). „Tento národ přestal být v této válce už vůbec lidským, přestal být lidsky snesitelným a jeví se nám už jen jako jedna jediná lidská nestvůra. Tento národ musí stihnout za to všechno veliký a přísný trest. (...) Řekli jsme si, že německý problém v republice musíme definitivně vylikvidovat“ (ve sněmovním sále).

Beneš obvinil celý německý národ, a tudíž i sudetské Němce, z kolektivní viny za Hitlera, nacismus a hrůzy války. Nediferencoval, v Němcích viděl jen kompaktní „lidskou nestvůru“. Své výzvy o vylikvidování Němců z ČSR, tedy jejich vyhnání, opakoval o několik dnů později v Praze a, jako by to nestačilo, ještě v Táboře. Mravní povinností demokratického státníka po hrůzách války, které vyvolávaly touhy po pomstě a odplatě, bylo konejšit vášně, nedopustit akty zuřivé msty vítěze, vyzývat k řádu a spravedlnosti. Beneš a jeho lidé dělali pravý opak. Apelovali na nejnižší pudy lůzy, toužící po násilí a loupeži, otevřeli vrata třeštění deviantních lidí, vyzvedávali bahno lidské společnosti na štít svého politického programu. Jednak aby si udrželi mocenské pozice ve státě, ohrožené komunisty a osobnostmi domácího odboje – vracející se z Londýna, neměli zajištěno, po čem toužili, a museli nadbíhat nacionálním vášním. A pak zde byl hlavní plán, také spojen s udržení pozic, vyhnáním Němců postavit mocnosti na postupimské konferenci před hotovou věc. A právě brněnský pochod smrti zapadá do tohoto ďábelského stroje jako precedentní kolečko všech následujících tragédií, ze kterých se ústecký masakr a tragédie karpatských Němců povražděných u Přerova jeví jako vrcholky plavajícího ledovce. Podle oficiálních údajů se do postupimské konference podařilo v divokém vyhánění dostat za hranice ČSR půl milionu sudetských Němců – ve skutečnosti to bylo mnohem víc.

V Postupimi byli státníci Západu skutečně postaveni před hotovou věc, mohli už jenom prosadit zastavení divokého vyhánění a nařídit humánní způsob vysídlování. Beneš slavil úspěch. Byl to jeho největší životní triumf. Zářil a jeho národ jej tak vítal a chápal. Jím podepsané dekrety zatemnily českou mysl na půl století dopředu.

Po komunistické éře se mysl historiků obrátila k ideálům první republiky, k Masarykovi i Benešovi. Zejména Benešův odkaz ve vztahu k Němcům jim strašil v hlavě. Schvalovat ho už nemohli, neboť nelidskost vyhnání byla donebevolající, tak zaujali pozici mrtvého brouka. Kromě několika militantních šovinistů, schovaných v historických pracovištích, oněch odchovců Václava Krále, vyzývajících české historiky k obraně českého národního zájmu a uznávajících správnost vyhnání, a dalších, kteří kopírovali vášně protiněmeckého šovinismu sídlící v české mysli a podřizovali se, právě tak jako politikové, „veřejnému mínění“, a tudíž si nechtěli pálit prsty. A tak došlo k tomu, že historická pracoviště AV ČR – tři historické ústavy – téma vyhnání Němců po celé desetiletí ignorovaly. Ústav soudobých dějin za osm let po převratu vydal 150 titulů, z nichž ani jeden se netýká vysídlení Němců. Žádná monografie, natož syntéza, žádná edice archivních pramenů vztahujících se k vyhnání. Nic! A přitom tuto produkci ve velké míře financovala německá Adenauerova nadace. Považuji to za cynismus. Ředitel tohoto ústavu prý nechtěl být obviňován, že zpívá písničku toho, jehož chléb jí. Přitom léta požíval německé podpory v emigraci. Ředitel Historického ústavu AV ČR, mající normalizační minulost oficiálního historika, míní, že vysídlením sudetští Němci vlastně získali, jinak by se nikdy tak dobře neměli! Připomínám tuto ostudu české historiografie proto, že stav historických pracovišť byl ovládnut protiněmeckým šovinismem z centra AV ČR. Její předseda, militantní nacionalista, mě žádal, abych mu doložil fakt, že Beneš použil výraz „vylikvidovat“ v souvislosti s vysídlením Němců. Tvrdil, že Beneš – při svém perfekcionismu v češtině –

nikdy nemohl podobný výraz použít. Prý ať si prolístuji jeho spisy. Odkázal jsem ho na jeho tři historická pracoviště.

Je vůbec možné, že předseda nejvyšší vědecké instituce v ČR o Benešovi a jeho genocidních plánech nic neví, nebo nechce vědět? Jestli neví, je to důsledkem absence české historiografie v této věci. Jak pak ale o vyhnání Němců má vědět obyčejný občan, prostý člověk z ulice, natož politik, ministr, poslanec, senátor? Jako by tu byl osudový kruh uzavřen: historická věda nedodává národnímu povědomí fakta o selhání a zločinech z dob poválečných; společnost, která není informována, svým nacionalismem svazuje ruce politikům, kteří si německou otázku přehazují jako horký brambor a střídavě protiněmeckých nálad využívají k udržení své moci (Klaus a pak Zeman). A tak se šíří neinformovanost, mlha přede mnou, mlha za mnou. Nějak se už do té Evropy i s Benešovým genocidním odkazem došvejkujem!

Naději vkládám do mladších generací historiků, nekontaminovaných komunismem a zaslepeným šovinismem. Generace historiků, jejichž povinností bylo, už z profesionálního hlediska, zabývat se přerušením staletých vztahů Čechů a Němců, k tragédii mlčela, a zanechá tak po sobě smutnou vzpomínku na sloužící a posluhující vědu, ano, na postavení dvorních historiků, sloužících komunistické moci a po jejím pádu českému zaslepenému nacionalismu.

Předsudky, nevědomost, ale také lhostejnost a předpojatost nedovolují nalézt světlo poznání v hledání pravdy o vyhnání sudetských Němců. S tímto problémem se setkávám už více než třicet let. A ne ze strany politiků, jimž mlžení pravdy prospívá, ale přímo od historiků. A právě tohle jsem zjistil na příkladu brněnské tragédie. Ve svých Tezích o vysídlení čs. Němců z roku 1977, (Svědectví, 1978) jsem uvedl, že vyhnány byly také německé děti, které vzhledem k tomu, že se ve smíšené rodině mluvilo česky, neuměly německy, a že zásada o ochraně smíšených rodin byla porušována. Historik, který v době vyhánění žil v Brně a znal fakta pochodu smrti, mě obvinil z toho, že amatérsky trhám oponou ve vážné věci: nic podobného se prý nestalo. Patnáct let před kategorickými výroky onoho bývalého rektora Vysoké politické školy ÚV KSČ publikoval moravský historik Jaroslav Mlýnský studii o vysídlování brněnských Němců v organizovaných transportech v roce 1946, jejichž počet dosáhl 7000 osob. 3600 osob bylo ze smíšeného manželství, z nich 1800 rozených Čechů. Ale došlo ještě k drastičtějšimu účtu: do transportu museli nastoupit všichni Brňané českého původu, kteří měli za manžela nebo manželku Němce (tedy vdovci) – bylo jich 1639. Tedy babičky a dědečkové na sklonku života pykali za to, že se rozhodli mít za životního partnera Němce. Kdo domyslí tuto krutost a zášť? Tedy ze všech Brňanů – Němců, které vyvezlo jedenáct vlakových souprav za hranice, byla polovina (3446) Čechů! Duch genocidy byl v Brně tak silný, že se projevil ještě o rok později v organizovaném „odsunu“, který postihl tisíce Čechů a jejich děti. V době, kdy jsem mluvil s oním bývalým rektorem, jsem nevěděl, že je placeným agentem StB. Autoři knihy o pochodu smrti také polemizují s marxistickým historikem z poloviny 90. let, který očividně zfalšoval pravdu o pochodu smrti s tvrzením, že se vlastně nic hrozného nestalo, prý tři zastřelení a několik desítek zemřelých na úplavici. Zajímavá je ovšem teoretická marxistická totožnost obou autorů, jejich falšování pravdy, jedno zda v 70. nebo 90. letech. Marxisté, ať už ze stáje ortodoxní nebo eurokomunistické, nebyli nikdy schopni vypovědět historickou pravdu o brněnské tragédii. Tristní je, že jejich metodu převzali i „demokratičtí“ historikové současnosti – ti svým mlčením a ignorancí problému vyhnání nevypovídají nic.

Ať tedy raději mlčí!

Jiným historikům, publicistům a společenským vědcům, kteří v disentu za normalizace živě diskutovali v samizdatu o vyhnání a odsuzovali ho, hledali pravdu a nacházeli ji, jejich pero a kritický pohled ztupily trafiky a státní posty, jichž se pádem komunismu dočkali.

Jako vedoucí ústavů, kateder, vědeckých pracovišť, v postaveních dobře honorovaných státem, neodvažovali se překročit mez protiněmeckého šovinismu, sdíleného společností a oficiální politikou, aby si tato postavení neohrozili. Tehdy v disentu sami ostrakizováni a zaháněni do vnitřního vyhnanství. Když ohrožení přešlo a vyhnanství ztratilo etický náboj, z moci svých pozic ve vědě, školství a v politice se od hledání pravdy o vyhnanství vzdálili. Buď odvolali, co kdysi učinili, včetně prezidenta, dokonce se distancovali od prohlášení z poloviny 90. let, která směřovala ke sblížení s Němci, jenom aby neohrozili své politické pozice pro budoucnost a udrželi se u moci i nadále. Tak podle historičky Evy Hahnové byla česká veřejnost připravena o možnost diskutovat o odsunu a o sudetských Němcích v politicky nezávislém diskurzu. „To byla cena, kterou čeští intelektuálové dnes starší generace zaplatili za moc. Kdyby se jim podařilo podpořit, a ne dusit, intelektuální nonkonformismus, mohli jednou (na stará kolena) obohatit své politické a diplomatické úspěchy o další rozměr. Mohli pomoci budoucím českým generacím překonat psychologizující sebezahleděnost a stát se sebevědomými partnery německých politiků, žurnalistů a historiků v debatách jak o nehumánnosti odsunu, tak o kulturně-historickém prostředí sudetoněmeckých organizací“ (Lidové noviny, 21. 12. 2000). Nastal stav tišiny – o žhavých problémech národní historie, včetně vyhnání, se nediskutuje, a tudíž ani nehledá pravda. Toto mlčení je nedůstojné kulturního národa a katastrofické pro společenské vědy, zejména pro historiografii. Toto všechno nám opět připomněli autoři knihy, kterou máte před sebou.

Autoři ve snaze identifikovat původce brněnské tragédie docházejí k rozlišování zločinů „od stolu“, tedy iniciátorů vyhnání a výkonných orgánů, které vyhnání provedly v praxi. Uvádějí, kdo první zavítal do Brna a vyzýval k vylikvidování, kdo po něm a kdo nakonec, z těch nejvyšších, vydal pokyny. Z hlediska machiavelismu je to zajímavá sentence.

Vyplývá z ní (jako i z celého obsahu předložené knihy), že brněnští (jakož i v širším měřítku sudetští) Němci se stali předmětem politické a mocenské licitace mezi Benešem a Gottwaldem. Co pak platilo v letech 1945-48 pro celý stát, začalo v malém v Brně. Povšimněme si časové osy: první přichází Beneš se zásadním prohlášením definitivního řešení německé otázky vylikvidováním (vyhnáním) Němců. Nebylo to nic jiného, než kopírování nacistického konečného řešení (Endlösung), v tomto případě židovské otázky.

Definitivně vylikvidovat! Endlösung!

Za několik dnů po Benešovi přichází do Brna Gottwald, který už tehdy vládl – měl převahu v mocenských orgánech státu. Jemu podřízený soudruh ministr vnitra Václav Nosek držel otěže Rudých gard (RG), partyzánských jednotek, policie a četnictva. A právě k Noskovi vedou nitky brněnské tragédie. V pražském Alcronu nařizuje (30. května) představitelům Zemského národního výboru v Brně (Národní bezpečnostní stráž) internovat Němce v pracovních koncentračních táborech, což bylo pochopeno jako „vyvedení“ Němců z Brna. Dalšími směrnicemi ministerstvo vnitra (telegramy) nařizuje pokračovat v pochodu smrti z Brna a rozptýlit „evakuované osoby“. Brněnští činitelé si akci tak dalekosáhlého dosahu nemohli vymyslet, ačkoli sadisté typu štábního kapitána Pokorného by ji už dávno předtím rádi provedli. Musel přijít příkaz seshora – z nejvyššího mocenského orgánu, komunistického ministerstva vnitra a jeho šéfa Václava Noska. To, co Beneš na brněnské radnici vykřikoval, Gottwald se svými pochopy vzápětí – jde jenom o pár dnů – realizoval. Benešovu nahrávku na smeč Gottwald se svojí zločineckou partou okamžitě proměnil v politický bod nejen proti brněnským Němcům, ale zejména proti čs. demokracii. Beneš ve své zaslepenosti ani nepochopil, jak svojí antiněmeckou megalomanií otevírá stavidla komunistické rozpínivosti, touze po absolutní moci a zničení demokracie nastolením diktatury. Musel si přece být vědom, že za Gottwaldem stojí Stalin a jeho armáda, v republice přítomná a osudově zasahující do divoké fáze vyhánění Němců. To mu ovšem nevadilo, ve zločinných plánech proti Němcům si s Gottwaldem notoval. Šlo přece o společnou věc. Zisk však bral Gottwald a Beneš se jenom v ústraní nechal slyšet, jak jej

obelhávají. Rozhodující ale bylo, aby se splnil jeho životní sen: vyhnat ty prokleté Němce z Československa. Tomu podřídil i osud čs. demokracie, existenci svých spolupracovníků, stranických bosů, ministrů, jež v rozhodující chvíli podrazil. Rozehrál německou kartou hru, kterou pak dirigovali jiní, sami dirigovaní Moskvou, a nakonec to dopadlo, jak to dopadlo. Zaslepen nenávistí k německým občanům ČSR vypustil bolševického džina z láhve a nepodařilo se mu jej vrátit zpět. Ale chtěl to vůbec? Stejnou hru uvidíme o několik desetiletí později, až staří aktéři odejdou ze scény a komunismus bude vystřídán quasi demokracií. Uvidíme, jak se sudetští Němci a jejich vyhnání stane předmětem stejné politické licitace v boji o moc. Z německé otázky bude chtít každý pro svoji stranu a moc vytřískat politický kapitál, nadbíhat primitivnímu šovinismu prostého českého Člověka, bude se opakovat modul přetahování politické moci a popularity v boji o voliče. Ano, jak praví biblický Kazatel, není zde nic nového, všechno již bylo před námi, marnost nad marnost. Jenom jména rivalů, těžících ze sudetoněmecké – ano, i brněnské – tragédie budou jiná...

Autoři a pamětníci předložené knihy nám připomněli něco, co český čtenář zná z praxe, metod a nuancí nacistického teroru. Jsou to brutální výsledky s užitím fyzického násilí na vyslýchaném až do jeho bezvědomí nebo zabití, opakované týrání obětí hladem, zimou, nedostatkem základních potřeb, žízni. Špínou, hmyzem, zmarem. Nacisté na sklonku války, když ustupovali před frontou, „vynalezli“ pochody internovaných do tábora západních, nazvaných pro jejich obludnost pochody smrti.

A najednou toto všechno, co bylo šíleným a brutálním dílem nacistů, vidíme znovu i v brněnském pochodu smrti. Vítěz převzal, v něčem ještě v národním stylu zdokonalil, všechny metody svých bývalých nepřátel, tedy ty zřůdnosti, proti kterým bojoval a obětoval životy svých bojovníků. Co se to stalo, jak to bylo možné? Vždyť demokracie se od diktatury striktně odlišuje svými mechanismy existence, nástroji společenského soužití a ochranou lidských práv ve smyslu křesťanského desatera! A my jsme zde vytvořili vlastní gestapismus.

Když se nezodpovědnými politiky, vyzývajícími ke mstě a odplatě otevřela stavidla nezřízeného násilí proti Němcům, komunisté velmi rychle pochopili, jaký můžou vytřískat kapitál z toho, s čím přišli jejich národně-socialističtí soupeři. Svojí pílí, disciplinovaností a organizovaností předčili všechna politická uskupení a zaštitěni Stalinem a jeho armádou, zůstávají na území státu, dali se do destruktivního díla.

Komunisté ovšem byli ve své praxi machiavelisté – na špinavou práci si dočasně najímali mouřeníny, které po splnění úkolu nenechali ani odejít, jak podle tradice měli, ale povraždili je. Mouřenínů našli mnoho mezi deklasovanými živly zkorumpovanými kolaborací s nacisty, převzali ale také přímé agenty gestapa. Formálně je přijali do své strany, udělili jim po dobu zločinu privilegia, pak je nelítostně zavrhl. Ovšem špinavou práci dělali devianti a lidské zrůdy i pro jiné politické strany, včetně národních socialistů Beneše, Drtiny, Ripky, Zenkla a mnoha jiných „vlastenců“.

Vykonavateli „národních zájmů“ se tak stali lidé nehodní, kterým bylo šéfy politické a státní moci, včetně Beneše, dovoleno vše. Aby, nemajíce zábran, používající všech prostředků a před ničím se nezastavující (Drtiny), kopírovali nacistickou zvlášť se vši dokonalostí. Nacistické hyeny se díky své praxi staly jejich učiteli – hrůzy, které spáchaly, vyvolaly v těchto zatemnělých hlavách impuls k opakování, následování. A tak se stalo, že vítězná demokracie klesla na dno zločinu. Bude toto kolosální lidské selhání zaznamenáno v národní paměti a ve školních učebnicích?

Praxe nacistického gestapa byla vystřídána gestapismem vítěze. Čtením textu pamětníků a účastníků brněnského pochodu smrti (ale i jiných) se pomalu dopátráme k obrazu našeho vlastního, národního gestapismu. Metody lidského ponižování a zmaru, vynalezeny

a zdokonaleny nacisty a jejich gestapem, se staly našim majetkem. Vítězové opovrhli velkorysostí k poraženým, nezavrhli brutální metody nepřítel, naopak je do krajnosti opakovali. Když vězni vracející se z nacistických koncentráků viděli v Pohořelicích řádění našeho vlastního gestapismu, pozvedli silně svůj hlas: Netrpěli jsme proto, aby se nacistické násilí opakovalo! Přestaňte! Zachránilo to několik životů, nedokázalo to však zastavit lavinu zločinu.

Ti, kteří svými výzvami toto řádění rozpoutali, nevěděli, co jejich nezodpovědnost vyvolala? Když zástupci Mezinárodního černého kříže informovali prezidenta Beneše o situaci v koncentračních táborech, velmi ho to rozrušilo. Proč? Několikrát se pak zmínil o excesech při vyhánění, nehodných prý národa Masarykova. Ale to bylo vše. V roce 1946 podepsal zákon o amnestii všech vrahů Němců (i jiných), kteří řádili do 28. října 1945. Ony vraždy byly totiž zahrnuty do skutků národně osvobozovacího boje.

Brněnský pochod smrti ve vzpomínkách obětí demonstuje zrůdnost našeho gestapismu v plné nahotě, o níž pak psal Michal Mareš do Peroutkova Dnešku. Takové metody převzala po únoru 1948 i komunistická moc.

Budiž konstatováno, že brněnský pochod smrti byl proveden v režii vzkříšení nacistických metod. Tyto metody však byly uplatněny i proti ostatním vyháněným. Zde je na místě pouze stud z toho, že v národě Komenského a Masaryka se mohlo něco podobného udát.

Jestliže vítěz převzal hned od začátku praxi poraženého, degradoval tak sám sebe. Ovšem nebyla to svoboda jím vybojovaná, ale svoboda darovaná. Národ, který bez výstřelu kapituloval, ve své drtivé většině kolaboroval, dostal příležitost bojovat – po válce. V národní revoluci proti Němcům (a Maďarům) si vytvořil „náhradní válku“ (prof. Václav Černý) a nastoupil do ní se všemi svými mindráky a komplexy, které ze strachu, nečinnosti, lenosti, ba i aktivní kolaborace vznikly.

A tak se stalo, že hlavním aktérem brněnského pochodu smrti na straně vítězů byli brněnští dělníci a zaměstnanci Zbrojovky, mamutího závodu, který byl do poslední chvíle nacistické moci jedním z největších výrobců zbraní pro wehrmacht. Slyšme Gottwalda, jak právě jim z moskevského rozhlasu v době války nadává, pranýřuje jejich usilovnost (a nejen jejich) pro okupanta, vyzývá k sabotáži, stávkování, k destrukci. Marně ovšem. Zbrojováci ho v ničem neposlechli, i když se Gottwald odvolával na autoritu nejvyšší – na Stalina. Pracovali údernickým tempem dál, pobírali výhody a příplatky – strava, cigarety, šatenky, závodní rekreace. A najednou v hodině vítězství pocítili na hlavě tíhu kolaborantského másla. Bylo ovšem dílem mistrné taktiky komunistu, kteří jim umožnili rehabilitaci v podobě krutosti na brněnských Němcích. Jako odpuštění za pomoc nacistickému zločinci přijali roli hlavních katů svých brněnských spoluobčanů. Zbabělost za nacismu proměnili za ještě větší zbabělost ve službách národního socialismu. Sami byli většinou národní socialisté, komunistů ve zbrojovce bylo málo. Komunisté jim ovšem nabídli odpustek a oni jej lačně přijali. Někteří zbrojováci vyháněči jistě ještě žijí – omluví se obětem pochodu smrti alespoň jejich potomci?

Z knihy čtyř brněnských Němců dosud vane pach smrti. Defilují zde desítky mrtvol dětí a starců, bezvládných lidí, umírajících a zahrabaných v příkopech u cesty. Jsou rozesety po polích, v pohořelických masových hrobech. „Kolik koster asi jednou objeví oráči na svých polích?“ ptá se jedna z obětí pochodu. Zůstali zde jako strašlivé dědictví naší pýchy a zloby, jako historický corpus delicti. Jak s tímto dědictvím naložit?

Ano, pach nenávisti a msty čpí již přes půl století. Křesťanská kultura, v níž obcujeme, si za staletí vypěstovala důstojný pietní rituál k mrtvým. Na tomto rituálu, který v různých formách vypěstovaly všechny civilizace a náboženské kultury, se pozná mravní hodnota společnosti. My jsme si pietně pohřbili své mrtvé, kteří nám zůstaly po zrůdných

nacistických zločincích. Exhumovali jsme masové hroby, uložili oběti, pomodlili se, postavili pomníčky a odhalili pamětní desky.

A jako bychom přitom zapomněli, že stejná úcta patří všem lidským bytostem, které zahynuly v důsledku válečného běsnění, násilí, teroru, ať jsou odkudkoli a jakékoli národnosti. Jde o pietu, jde o svědectví naší kultury a morálky, jak se vypořádáme s posledními věcmi každého člověka. Oběti brněnského pochodu smrti jsou zahrabány jako zvířata na trase vyhnání. Ty v příkopech, lesících a polích se budou hledat těžce. Avšak masové hroby v Pohořelicích se dají identifikovat.

Tyto oběti jsme dosud nepohřbili s křesťanskou úctou. Skromný pomníček není důstojným připomenutím toho, co jsme udělali a čím jsme se před Bohem provinili na našich bližních, jestliže si denně říkáme, že jsme si všichni rovni coby dítka boží.

Každá kultura s mrtvými zachází jinak. S pozůstatky zavražděných karpatských Němců u Přerova se Gottwaldův zeť Alexej Čepička vypořádal originálně: za své ministerské funkce nařídil armádě masové hroby 251 obětí exhumovat, kosti spálit a rozprášit. Nezůstalo nic. Pozůstatky povražděných z Tuště, jejichž vrah dosud žije v Praze 2, kostry 14 lidí, vyzvedl rakouský Černý kříž. Když se potomci těch, kteří oběti poslali na smrt, ohradili proti tomu, aby byly pohřbeny doma, Rakušané jim postavili v Gmündu památník, nehledě na to, že většina obětí byla českého původu.

Ano, drazí Brňané a Moravané! Vaši otcové a předkové povraždili své spolurodáky, kteří se provinili tím, že byli Němci. Tak je teď alespoň uložte k věčnému spánku dle křesťanské tradice, jak ukládáte ke spočinutí své pozůstatky. Je to apel na vaši vlastní důstojnost, na morálku vašeho bytí, jestliže se cítíte být křesťany. A právě tady, kde má křesťanství ve státě své nejsilnější kořeny a nejbohatší tradice...

Prožil jsem ve společném státě Čechů a Slováků 60 let svého života. Tragédie sudetských a karpatských Němců se stala za mé existence, byla spáchána mými předky a staršími generacemi. Z hloubi duše se za jejich zločiny stydím. Svůj úkol vidím v osvětlování této tragédie nástroji historického řemesla. Aby se do vědomí společnosti dostala historická pravda, která je předpokladem smíření a smysluplné existence a soužití národů. Bez hlubokého a soustavného studia, které ve sblížení svých národů vykonali francouzští a němečtí historikové, nedojde ani k česko-německému sblížení.

Autoři sumarizovali svědectví obětí pochodu smrti a napsali své dílo před kosovskou krizí. Když chtěl diktátor zopakovat etnickou čistku, jaká se stala kdysi u nás, se vší brutalitou, vražděním a masovým vyháněním civilistů, společenství demokratických států jej v této akci zastavilo vojenským úderem a mezinárodní soud hlavního strůjce tragédie povolal k zodpovědnosti. Vyhánění civilního obyvatelstva ze svého domova, tedy etnická čistka, bylo shledáno jako nejhorší porušení lidských práv. Tím byla vyřčena etická i právní norma, týkající se vyhnanství ve 20. století.

Z hlediska universalismu není mezi vyháněním Němců z ČSR v roce 1945 a vyháněním kosovských Albánců žádný rozdíl. Vyhánění z domova a vlasti je vždy ve svém zruďném dopadu stejné, ať je motivováno a označováno jakkoli. Obhájci dědictví našeho gestapismu a Benešových dekretů se nechali v této věci slyšet, že není vyhánění jako vyhánění. Jejich stanovisko je pochopitelné: schvaluje rezidua etnické čistky z roku 1945 a poselství Benešových dekretů, aby mohli nadále prodlužovat čas své moci prostřednictvím hlasů protiněmecky smýšlejících voličů. Zapomněli ovšem na to, že demokratické státy se vojenským nasazením proti Miloševičovu režimu ex post distancovaly od jakýchkoli etnických čistek, a tak zaujaly jasné stanovisko k fenoménu vyhánění národů, které tak těžce, od roku 1923, přes stalinské národní genocidy až po vyhnání Němců ze střední Evropy, postihly Evropu 20. století. Pozdě, ale přece zaujaly

kritické stanovisko ke svému selhání ve věci vyhánění národů na postupimské konferenci, ke své slabosti a ústupkům z Jalty bolševickému diktátoru.

Nástupnický stát Sovětského svazu ovšem toto explicitní stanovisko západních demokracií k etnickým čistkám nezaujal. Zachoval svou post-komunistickou pozici a tradici právě tak, jako čeští demokratičtí šovinisté hájící doposud Benešovy dekrety i básnickými obraty o jejich „vyhaslosti“, aby vytrvale obhajovali vyhnání Němců z Československa. Zlehčující poučení z kosovské krize a morálního postoje západních demokracií, nepochopili, o co vlastně šlo.

Demokratické státy Evropy, jež zkrotily diktátorovu touhu k nelidským činům, se tak distancovaly od ducha Postupimské dohody ve věci přesídlování a vyhánění národů, od výroku vysídlování velkých skupin obyvatelstva, který tak neprozíravě Stalinovi podepsaly.

Je to dobrá zpráva pro 21. století a třetí tisíciletí.

Kniha čtyř našich bývalých spoluobčanů je výzvou k naší odpovědi.

„... jako i my odpouštíme viníkům našim.“

V Praze dne 11. února 2001

Ján Mlynárik - Danubius

Údaje k německému originálnímu vydání knihy: Der „Brünner Todesmarsch“ 1945 – Němci ven! – Die Deutschen raus! Die Vertreibung und Mißhandlung der Deutschen aus Brünn. Eine Dokumentation. Erarbeitet von Hanns Hertl, Erich Pillwein, Helmut Schneider und Karl Walter Ziegler. Herausgegeben von der BRUNA, ISBN 3-00-002566-9. 232 Seiten.

Údaje k českému vydání knihy: Němci ven! Die Deutschen raus! Brněnský pochod smrti 1945. Dokumentace. Uspořádali Hanns Hertl, Erich Pillwein, Helmut Schneider, Karl Walter Ziegler. Přeložila Jana Šlajchrtová. Vydal Dauphin, Praha 2005. ISBN 80-7272-070-8. 278 stran.

Předmluva Jána Mlynárika byla převzata ze stránek BRUNA. Na www.go-east-mission.de vychází v březnu 2009 se svolením.

Německý překlad předmluvy je [zde](#).